El règim nominal en català antic

1. Introducció

La majoria de persones que viuen a Catalunya han sentit a parlar, alguna vegada, del *dret a decidir*, però també és probable que hagin sentit o llegit alguna cosa sobre el *dret de decidir*. Un mateix nom pot presentar complements introduïts per diferents preposicions, sense que s'hi vegi gaire si aquestes diferències formals corresponen a diferències semàntiques. Alguns autors han estudiat parcialment aquest fenomen per al català actual. Però com s'expressaven tots aquests complements en català antic? El treball que presentem pretén fer una primera aproximació a l'estudi de la complementació nominal en català antic.

Ens centrem en l'anàlisi del règim de 45 noms en català antic, tot i que en aquesta comunicació només parlarem dels noms predicatius deverbals. No es tracta, doncs, d'una anàlisi exhaustiva, però permet fer una panoràmica general de l'estructura argumental dels noms en català antic, que és l'objectiu del treball.[1] Les dades per a la nostra descripció han estat obtingudes del CICA (Corpus Informatitzat del Català Antic), recurs digital compilat per un equip d'estudiosos coordinats per Joan Torruella (UAB), amb la col·laboració de Manuel Pérez Saldanya (UV), i Josep Martines (UA). Agraïm als responsables del CICA que ens hagin deixat consultar-ne les dades i extreure'n la informació per al nostre treball.

2. El règim nominal: consideracions teòriques

En aquest treball adoptem la hipòtesi —que parteix de Chomsky (1970)— que hi ha complements nominals que mantenen una relació semàntica més estreta amb els noms, és a dir, que els noms (o alguns noms) es poden assimilar als verbs en les seves projeccions i que, per tant, hi ha noms que tenen capacitat de regir.

Tret d'algunes excepcions, els substantius que tenen la capacitat de seleccionar lèxicament els seus complements són els predicatius, bona part dels quals són deverbals (que correspondrien als noms de procés) o bé deadjectivals. Sembla que, en aquests casos, és precisament l'estructura argumental dels primitius la que determina

[1] Hem utilitzat, per a la selecció, el capítol que Toni Badia dedica als complements nominals en la *Gramàtica del català contemporani* (2002), que és el panorama descriptiu més complet que tenim, actualment, sobre aquesta qüestió.

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

la dels noms, i per això considerarem que els noms hereten l'estructura argumental dels seus primitius.

En aquest sentit, direm que els noms admeten complements subjectius (que són els que correspondrien al subjecte verbal), objectius (s'assimilarien al complement directe del verb), preposicionals, indirectes i predicatius.

Amb tot, els complements argumentals dels noms i els dels verbs presenten diferències.

Una primera diferència, que ha fet que diversos autors es qüestionessin la veritable naturalesa argumental d'alguns complements nominals, és que els complements nominals no són gairebé mai obligatoris.

Convé recordar, però, que el fenomen de la no obligatorietat també el trobem en l'àmbit de la complementació verbal (la Maria canta; la Maria canta [cançons]), i, per tant, sembla que no es pot considerar la raó principal per determinar si un complement és argumental o no. Per tant, partim de la base que bona part dels complements argumentals dels noms no són obligatoris, i analitzem com a arguments tots aquells complements que, d'alguna manera, són seleccionats pel nom.

Una segona diferència entre els complements dels noms i els dels verbs del qual deriven té relació amb la realització sintàctica dels arguments. Com que en principi els noms no admeten l'adjunció directa d'altres sintagmes nominals, els arguments que constituirien el subjecte i el complement directe en una configuració oracional s'acostumen a recuperar, en la configuració nominal, com a sintagmes preposicionals introduïts per de (d'ara endavant, SP [de]).

Seguint la proposta d'alguns autors (Bonet i Solà, 1986; Badia, 1994), designarem amb el nom de genitiu subjectiu els arguments nominals que corresponen als que en una configuració oracional farien la funció de subjecte (o un argument amb el paper temàtic d'agent, causa, tema o, en alguns casos, experimentador) i que, dins del sintagma nominal, es realitzen com a sintagmes preposicionals introduïts per de. De la mateixa manera, anomenarem genitiu objectiu els arguments que correspondrien als complements directes d'una configuració oracional (que responen a un paper temàtic de tema o pacient) i que es realitzen com a SP[de].

I la tercera diferència té relació amb el nombre màxim de complements argumentals que pot tenir un nom. Badia (2002, 1604) assenyala que, en principi, un nom deverbal admet tants complements argumentals com el verb del qual deriva. Amb tot, també fa notar que, en la realització, els sintagmes nominals amb més de dos complements resulten «molt menys naturals» que els verbs amb dos o més complements. Això no vol dir que no hi pugui haver sintagmes nominals complexos, però indica que en català la presència de sintagmes nominals que realitzen els diversos complements argumentals que poden tenir és limitada.

En qualsevol cas, en aquest treball assumim la idea que alguns noms, com els verbs, poden presentar estructura argumental. A continuació examinarem el comportament de tots aquests complements argumentals en català antic.

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

3. El règim nominal dels noms predicatius deverbals en català antic

L'objectiu d'aquest treball és fer una sistematització general del comportament dels complements nominals en català antic, a partir de dades extretes del CICA. Tot i que hem estructurat l'anàlisi segons l'esquema que presenta Badia a la Gramàtica del català contemporani (2002, 1591-1640), hem donat un èmfasi especial als noms deverbals predicatius, i és per això que centrarem aquesta comunicació en aquest tipus de substantius.

3.1. Els noms deverbals esdevenimentals

Dividirem els noms deverbals en estatius i esdevenimentals.

Els noms deverbals esdevenimentals o no estatius són, com el seu nom indica, els substantius formats a partir de verbs que indiquen un esdeveniment o un procés (que són precisament els verbs no estatius).

A continuació presentarem els resultats obtinguts pel que fa al funcionament dels complements argumentals d'alguns dels noms analitzats.

3.1.1. Complements objectius i subjectius

En principi, en el català d'avui, els sintagmes no marcats preposicionalment com a arguments verbals es realitzen com a SP[*de*] (és a dir, com a genitius subjectius i objectius) o bé com a adjectius relacionals (Badia, 2002, 1605). A més, els complements subjectius es poden realitzar com a possessius o com a sintagmes preposicionals introduïts per *per* o *per part de*, construcció que tendeix a aparèixer quan coocorren dos complements nominals que en principi es realitzarien com a SP[*de*] (per exemple, al sintagma *el finançament del projecte per part de la universitat*)[2].

A la taula 1, que presentem a continuació, hi ha les dades relatives als substantius analitzats per al català antic. Podem comprovar que, d'acord amb el que esperaríem trobar, la majoria de complements subjectius es realitzen com a genitius, i només alguns es realitzen com a adjectius relacionals o possessius. A (1) podem veure alguns exemples d'aquestes tres possibilitats:

(1) a. la anada del comte de Proença (Llibre dels feits, XIV)
b. en contribucions reals ne veïnals (Llibre de consells de la Paeria de Cervera, s. XIV)
c. en ta consideració (Doctrina Pueril, XV)

[2] En relació amb els possessius, alguns autors han fet notar que en català no sempre és gramatical realitzar un complement objectiu com a possessiu. Joan Solà (1994) apuntava que el possessiu que equival a un complement objectiu «se sent inevitablement estrany» (Solà, 1994, 148), mentre que considerava que el possessiu que equival a un complement subjectiu sí que és admissible. En la mateixa línia, Ginebra (2001) defensa que els únics casos de possessius realment gramaticals són aquells en què el possessiu correspon a un genitiu subjectiu i considera que les construccions en què el possessiu correspon a un genitiu objectiu no són gramaticals. Ho podem veure en sintagmes com aquest: *??la seva exploració dels astronautes* [cf. *els astronautes exploren la lluna*]. Amb tot, també cal dir que ni Ginebra ni Solà fan una afirmació contundent sobre aquesta qüestió.

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

Ara bé, hi ha un element que contrasta amb el català actual, i és l'absència d'arguments nominals corresponents als papers d'agent o causa realitzats com a SP[per] o SP[per part de]. Així, en la documentació consultada només hi ha dues ocurrències de realització del complement subjectiu com a SP[per], i segurament s'expliquen perquè l'SN s'inclou en una passiva pronominal, que impedeix la realització de l'agent com a SP[de]). Ho podem veure a l'exemple de (2):

(2) se li ha fet demanda de dites coses per lo fisch de la Capitania General (Corts generals de Montsó, XVI)

Pel que fa a la locució per part de com a introductora de l'agent en un sintagma nominal, cal dir que és poc freqüent (almenys en els documents que configuren el CICA).

Nom	Ocurrències al CICA	Ocurrències amb complements argumentals	Genitius subjectius	Adjectius relacionals	Possessius
acusació	95	36	3 (8,33%)	-	1
anada	349	170	85 (50%)	-	39
consideració [3]	164	90	1 (0,01%)	-	5
contribució	174	107	74 (69,15%)	3	2
demanda	1.285	328	82 (25%)	-	52
demostració	85	79	2 (2,53%)	1	-
direcció	20	16	6 (37,5%)	-	-
donació	316	88	10 (11,36%)	-	-
efecte	123	10	8 (80%)	-	1
entrada	777	356	186 (52,25%)	-	1
mutació	64	46	30 (65,22%)	-	1
presentació	87	51	3 (5,89%)	1	-

Taula 1: Els complements subjectius dels noms deverbals esdevenimentals.

[3] Hem seguit l'opció de Badia (2002) de situar el nom consideració aquí per poder centrar-nos, més endavant, en els complements argumentals que correspondrien al complement predicatiu del verb.

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

La taula 2, per la seva banda, mostra el total d'ocurrències de cada paraula amb complements argumentals i les diferents possibilitats de realització dels complements objectius.

Noms	Ocurrències amb complements argumentals	Genitiu objectiu	Datiu objectiu	Possessiu	SP[contra]
acusació	36	-	3 (8,33%)	-	11 (30,56%)
consideració	90	54 (60%)	3 (3,33%)	-	-
construcció	9	9 (100%)	-	-	-
demanda	328	51 (15,55%)	-	-	85 (25,91%)
demostració	79	66 (83,54%)	-	-	-
denunciació	41	7 (17,07%)			24 (58,53%)
destrucció	144	122 (84,72%)	-	6 (4,2%)	-
direcció	16	10 (62,5%)	-	-	-
donació	88	48 (54,54%)	-	-	-
mutació	46	6 (13,04%)	-	-	-
presentació	51	46 (90,1%)	-	-	-

Taula 2: Complements objectius dels noms deverbals esdevenimentals.

Tal com havíem previst, els complements objectius dels noms analitzats es realitzen habitualment com a genitius, encara que cal fer notar que hi ha un conjunt de noms que, tot i que deriven de verbs rectors de complement directe, presenten una estructura argumental amb uns complements objectius realitzats com a SP[a] — que anomenarem, en aquests casos, datiu objectiu— o bé SP[contra]. Fixem-nos en aquests exemples:

(3) a. alcuna cosa sobre la denunciació [de la mort del dit Amet] (Clams i crims de la València medieval, vol. 2, XIV)
b. lo rey [...] féu acusació [a Tirant] del seu defalt (Tirant lo Blanc, XV)

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

c. la dita acusació [contra lo dit Andreu Marí] (Llibre de la Cort de Justícia de Cocentaina (1294-1295), XIII)

Per explicar l'aparició del datiu objectiu com a complement nominal, podem recórrer a la tendència del català, descrita per alguns autors, d'evitar les construccions en què coocorren dos SP[*de*] com a complements argumentals d'un mateix nom[4].

Així, en el cas d'acusació, que deriva del verb acusar (verb que regeix dos arguments: acusar [algú] [d'alguna cosa]), podem dir que és la presència del complement preposicional del verb el que fa que el nom adopti SP[a] com a realització del complement objectiu. D'altra banda, la presència de sintagmes preposicionals introduïts per contra com a complements objectius podria justificar-se per la càrrega semàntica de la preposició contra, més explícita que a.

3.1.2. Altres complements argumentals dels noms deverbals no estatius

A més dels complements subjectius i objectius, els noms hereten altres complements argumentals dels verbs, com poden ser el complement indirecte (taula 3) i els complements preposicionals (taula 4). En aquests casos, els arguments nominals tendeixen a mantenir el règim preposicional dels verbs dels quals deriven els noms que complementen. A continuació tenim alguns exemples d'aquest manteniment:

(4) a. real lliurament al dit Sancho de una part de dos cafiços de arròs (Vint processos criminals d'Abalat de la Ribera (1611-1666), vol. 1, XVII)
b. aprés de la presentació de les presents a vosaltres fahedora (Corts generals de Montsó, XVI)
c. anada del rey a Castella (Dietari, XVII)
d. la nostra entrada en la dita ciutat (Epistolari de Ferran I d'Antequera, XV)

Nom	Ocurrències amb complements argumentals	Datiu indirecte	SP[*entre*]
Donació	88	32 (36,36%)	2 (2,27%)
Lliurament	3	2 (66,67%)	-
presentació	51	10 (19,61%)	-

Taula 3: Complements «indirectes» dels noms deverbals esdevenimentals.

[4] Més avall haurem de matisar aquesta afirmació.

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

Noms	*acusació*	*anada*	*arribada*	*entrada*
Ocurrències amb complements argumentals	36	170	3	75
SP[*de*]	16 (4,44%)	18 (10,59%)	2 (66,67%)	-
SP[*a*]	-	59 (34,71%)	-	8 (10,67%)
SP[*en*]	-	1 (0,59%)	-	66 (88%)
SP[*vers*]	-	1 (0,59%)	-	-
SP[*per*]	-	1 (0,59%)	-	-
SP[*dins*]	-	-	-	2 (2,67%)

Taula 4: Complements «preposicionals» dels noms deverbals esdevenimentals.

3.2. Noms deverbals estatius

A diferència dels noms derivats dels verbs esdevenimentals o no estatius (és a dir, dinàmics), els noms derivats dels verbs estatius no expressen canvis en la relació de les entitats denotades pels arguments, sinó que expressen relacions estables entre aquestes entitats, o estats.

Aquests verbs es caracteritzen perquè no assignen el paper temàtic d'agent al subjecte (com passava amb verbs del tipus de donar, lliurar o anar), sinó que el subjecte pot realitzar les funcions semàntiques de pacient, tema o experimentador, i assemblar-se així a l'objecte (Badia 1994, 138). És per això que en aquest tipus de nominalitzacions és on hi ha més «fluctuacions» en les preposicions que introdueixen els complements argumentals.

Per analitzar el funcionament dels complements argumentals dels noms deverbals estatius seguim la classificació proposada per Badia (2002), que divideix aquests noms en tres grups: el primer està format pels noms que expressen estats intel·lectuals (com poden ser coneixement o saber); el segon, pels que indiquen emocions o sensacions (és a dir, els psicològics, com amor o odi), i el tercer, pels que expressen possessió (possessió, pertinença). Tot i que hem observat el comportament del règim nominal en els tres grups de substantius, creiem que els que tenen més interès per a l'anàlisi són els dels dos primers, i, per tant, són els que presentarem en aquesta comunicació.

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

3.2.1. Noms que expressen estats intel·lectuals

Considerarem, dins d'aquest grup, els noms coneixença, saber i estimació ('acció de judicar, valorar'). La taula 5 mostra les dades relatives als complements argumentals d'aquests noms.

En general el comportament dels complements argumentals d'aquests noms no difereix gaire del que observàvem en els noms deverbals no estatius. Els complements subjectius es realitzen majoritàriament com a genitius o bé com a possessius, i els complements objectius tendeixen a realitzar-se com a genitius.

Noms		*coneixença*	*saber*	*estimació*
Ocurrències al CICA		690	4.951	90
Ocurrències amb complements argumentals		283	99	42
Complements subjectius	Genitiu	73 (25,79%)	13 (13,13%)	10 (23,81%)
	Possessiu	9 (3,18%)	66 (66,67%)	3 (7,14%)
	Adj. relacional	-	4 (4,04%)	-
	SP[*entre*][5]	-	-	2 (4,76%)
Complements objectius	Genitiu	195 (68,55%)	16 (16,16%)	28 (66,67%)
	Datiu objectiu	3 (1,06%)	-	-
	SP[*amb*]	2 (0,7%)	-	-
	Possessiu	1 (0,35%)	-	-

Taula 5: Complements argumentals dels noms que expressen estats intel·lectuals.

Amb tot, com podem veure a la taula, hem detectat alguns «desajustaments» que podrien indicar l'augment de la flexibilitat a què feia referència Badia (2002, 1611). És

[5] Alguns autors consideren que, en el cas d'una configuració verbal, aquests complements introduïts per entre que podrien equivaldre al subjecte són, en realitat, SP amb una funció modal coreferent del subjecte (Sancho Cremades, 2002), o bé un atribut o predicatiu del subjecte implícit (Martínez, 1977-1978). Nosaltres, però, ens hi referirem complements subjectius, per una qüestió de claredat expositiva.

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

el cas, per exemple, de *coneixença,* que admet un tema realitzat com a SP[*a*], al costat de sintagmes similars en què el complement és un SP[*de*]. No hem sabut trobar, però, cap explicació per aquesta vacil·lació, ja que en la mateixa obra i en un context similar hi ha casos de realització de complements objectius com a genitius objectius[6].

També cal fer un comentari sobre els complements subjectius del nom *estimació*.[7] Aquest nom ens ha permès analitzar la coocurrència de complements subjectius i objectius, cosa que no hem pogut documentar en els altres dos noms. Com hem insinuat en parlar dels complements objectius dels noms esdevenimentals, Badia (2002, 1608) afirma que, en el català d'avui, quan els complements subjectiu i objectiu apareixen alhora, és estrany que es mantinguin com a genitius. Llavors, o bé un dels complements es realitza com a SP amb una preposició més marcada (*sobre* en el cas dels complements objectius o *per part de* en el dels subjectius), o bé esdevenen possessius. El material consultat permet constatar que aquesta hipòtesi no és del tot vàlida per al català antic: tot i que s'observa una certa tendència a evitar construccions amb dos SP[*de*], no es pot confirmar ni l'ús d'aquelles preposicions com *sobre* ni la presència de locucions com *per part de.* El que sí que hem pogut observar és que en els casos de coocurrència dels dos arguments, el complement subjectiu tendeix a realitzar-se com a possessiu. Vegem-ho:

(5) la tua estimació de la veritat (Corbatxo, XIV)

3.2.2. Noms que expressen emocions (noms psicològics)

El segon grup de noms deverbals estatius que analitzarem és el dels noms psicològics. Entenem per noms psicològics els nom derivats de verbs psicològics, és a dir, de verbs que expressen emocions o sensacions. Tot i que els verbs psicològics de la classe B no són estatius (perquè són causatius), inclourem en aquest grup els noms derivats de qualsevol de les tres classes de verbs psicològics.

Considerarem, en aquests noms, que el rol del complement subjectiu coincideix amb el paper temàtic d'experimentador, mentre que el tema farà la funció de complement objectiu. Aquesta distribució dels papers temàtics és evident en el cas dels noms derivats de verbs psicològics de la classe A, amb un subjecte experimentador i un objecte tema (per exemple, odiar). Però també ho aplicarem als de les classes B i C[8].

---

6 Cal afegir, en relació amb aquest nom, que hem localitzat un possessiu que correspon a un genitiu objectiu. Com ja hem dit més amunt, però, l'objectiu de la comunicació és fer una primera descripció del règim nominal en català antic i, per tant, no aprofundirem més en el tema dels possessius.

7 L'hem inclòs en aquest grup de noms perquè en tots els casos observats correspon a l'acció de 'judicar, valorar [alguna cosa]' (i no seria, per tant, sinònim d'*amor*).

8 Considerarem, doncs, que els noms que deriven dels verbs psicològics de la classe B ho fan de l'alternant ergatiu (en què l'experimentador es realitza com a subjecte).

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

En aquests noms cal excloure, d'entrada, la possibilitat de realització dels complements subjectius com a SP[per] o SP[per part de], ja que aquests complements apareixen quan l'argument extern és l'agent, i no pas l'experimentador[9].

És per això que Badia (2002) conclou que els complements subjectius dels noms psicològics es realitzen majoritàriament com a genitius subjectius (llevat de quan són possessius o adjectius relacionals), i que la major part de possibles contrastos entre el règim preposicional dels arguments nominals dels noms psicològics i el dels verbs dels quals deriven (o amb els quals es relacionen morfològicament) es produeix en els complements objectius.

Per analitzar els noms psicològics, prendrem com a base la classificació que fa Badia d'aquests substantius (2002, 1610). Els classifica en tres grups, que tenen a veure amb el règim preposicional del complement objectiu: el primer estaria format per noms com *amor, odi* o *estimació*; el segon, per noms com *por* i *temor*; i el tercer, per *interès, admiració* i *compassió.*

3.2.2.1. Noms del tipus d'amor

Badia (1994, 141) explica que els noms com amor o odi acostumen a assignar cas genitiu als complements subjectius, mentre que els complements objectius es realitzen com a datius objectius o bé com a sintagmes preposicionals introduïts per preposicions semànticament més explícites (vers, envers).

La taula 6, que presentem a continuació, conté dades quantitatives dels complements argumentals d'aquests noms.

Noms		*afecció*	*amor*	*estima*	*odi*
Ocurrències al CICA		157	4.907	129	360
Ocurrències amb complements argumentals		59	1.480	11	36
Complements subjectius	Genitiu	11 (18,6%)	171 (11,6%)	2 (18,2%)	8 (22,2%)
	SP [*entre*]	-	2 (0,1%)	-	-
	Adjectiu relacional	1 (1,7%)	30 (2%)	-	-
Possessius		6 (10,2%)	273 (18,5%)	-	5 (13,9%)

[9] Martí i Girbau (2002, 1323) assenyala que «l'ús de per o per part de queda exclòs amb els noms derivats de verbs volitius (*desitjar*) i psicològics (*admirar, témer*), per tal com el seu argument extern és un experimentador i no un agent».

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

Noms		*afecció*	*amor*	*estima*	*odi*
Complements objectius	Genitiu	15 (25,4%)	938 (63,3%)	9 (81,8%)	18 (50%)
	Datiu	22 (37,3%)	59 (4%)	-	4 (11,1%)
	SP[*amb*]	-	1 (0,07%)	-	-
	SP [*contra*]	-	-		3 (8,3%)
	SP[*en*]	2 (3,4%)	2 (0,1%)	-	-
	SP[*vers / envers*]	2 (2,4%)	8 (0,5%)	-	-

Taula 6: Complements argumentals del primer grup de noms psicològics.

Tal com hem previst, els noms d'aquest primer grup presenten el complement subjectiu realitzat principalment com a genitiu subjectiu i, en menor mesura, com a adjectiu relacional, possessiu o SP[entre], que apareix en noms que deriven de verbs que poden ser construïts recíprocament o que poden tenir un ús recíproc.

Pel que fa al complement objectiu, es realitza habitualment com a genitiu, cosa que difereix del que passa en català actual. Ara bé, no s'ha de menystenir la presència de datius objectius o de complements objectius realitzats com a SP introduïts per preposicions semànticament explícites (com vers, envers o contra), que es podrien explicar pel sentit de direccionalitat entre el subjecte i l'objecte dels verbs dels quals deriven aquests noms, i que tendeixen a ser més tardanes (en comencem a observar amb una certa freqüència a partir del s. XIV). A (6) en podem veure alguns exemples:

(6) a. la sua amor als apòstols e als màrtirs perseguits (Tractat de Confessió, XV)
b. [amor] de pare a fill (Crònica [Muntaner], XIV)
c. la mia amor envers Vós (Spill de la vida religiosa, XVI)

3.2.2.2. Noms del tipus de por

En relació amb el segon grup de noms psicològics, Badia (2002, 1610) explica que tant els complements objectius com els subjectius es realitzen com a genitius, i que per això no és estrany que aquests substantius formin sintagmes nominals amb els dos complements argumentals introduïts per la preposició de.

A la taula 7 podem veure les dades relatives a la realització dels complements d'aquests noms en català antic. És cert que alguns casos de combinació de complements subjectius i objectius es resolen, en aquests dos noms, amb un complement objectiu realitzat com a datiu objectiu o com a SP[contra] (que és una preposició

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

semànticament més explícita que de o a). Ara bé, sembla que és clar que és en aquests noms on hi ha un manteniment més general del cas genitiu en la realització dels complements argumentals.

Noms		*por*	*temor*
Ocurrències al CICA		1.113	785
Complements argumentals		452	310
Complements subjectius	Genitiu	5 (1,11%)	6 (1,94%)
	Possessiu	4 (0,89%)	4 (1,29%)
Complements objectius	Genitiu	437 (96,68%)	291 (93,87%)
	Datiu objectiu	6 (1,33%)	5 (1,61%)
	Adjectiu relacional	-	3 (0,97%)
	SP[*contra*]	-	1 (0,32%)

Taula 7: Complements argumentals del segon grup de noms psicològics.

3.2.2.3. Noms del tipus d'interès

Segons Badia, en aquest grup de noms, en què hi podem incloure substantius com *admiració, compassió, devoció* i *interès,* l'argument tema es tendeix a realitzar com a SP[*per*], que, segons Badia (2002, 1610), «substitueix algun altre règim propi del predicat verbal»[10].

Ara bé, com podem veure a la taula 8, sembla, en general, que no podem aplicar al català antic el patró que estableix Badia per al català actual: la major part de noms presenten l'argument tema realitzat com a SP[*de*] o amb una variabilitat relativament alta, i les realitzacions com a SP[*per*] queden reduïdes a usos molt determinats[11].

[10] Considerem que *interès* deriva d'*interessar-se,* que regeix un complement preposicional introduït per la preposició *per,* i *compassió,* de *compadir-se* (que regeix un SP[*de*]). Per poder comparar-los amb la resta de noms psicològics, designarem com a complements subjectius els complements corresponents al paper temàtic d'experimentador i com a complements objectius els complements que realitzen la funció semàntica de tema (encara que pròpiament no ho siguin, ja que equivalen al complement preposicional del verb).

[11] De fet, també en català actual és possible realitzar els arguments d'aquest nom que fan la funció semàntica de destinatari com a SP[de], en funció del context en què es trobi l'SN que té compassió com a nucli. Així, per exemple, el DIEC2 dóna, com a exemples de la segona accep-

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

Noms		*admiració*	*compassió*	*devoció*	*interès*
Ocurrències al CICA		135	248	643	292
Ocurrències amb complements argumentals		25	127	180	139
Complements subjectius	Genitiu	3 (12%)	-	37 (20,56%)	89 (64,03%)
	Possessiu	-	1 (0,79%)	44 (24,44%)	24 (17,23%)
	Adjectiu relacional	-	2 (1,57%)	7 (3,89%)	-
Complements «objectius»	SP[*de*][12]	21 (84%)	117 (92,12%)	29 (16,1%)	1 (0,72%)
	SP[*a*]	-	3 (2,36%)	28 (15,56%)	4 (2,87%)
	Possessiu	-	1 (0,79%)	-	-
	SP [*per*]	1 (4%)	3 (2,36%)	6 (3,33%)	4 (2,87%)
	SP [*en*]	-	-	30 (16,67%)	12 (8,63%)
	SP [*envers*]	-	-	1 (0,56%)	-
	SP [*sobre*]	-	-	-	2 (1,43%)
	SP [*contra*]	-	-	-	1 (0,71%)

Taula 8: Complements argumentals del tercer grup de noms psicològics.

En síntesi, podríem establir que, malgrat que de manera general podem aplicar al català antic el model descriptiu dels complements argumentals dels noms psicològics que proposa Badia (2002, 1610), cal revisar-ne alguns aspectes, relatius, sobretot, als noms del tipus d'amor i als del tipus d'interès.

ció de compassió, una oració com aquesta: Tenia llàstima i compassió d'aquella pobra gent.

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

4. Conclusions

En aquest treball hem volgut presentar una primera aproximació al funcionament dels complements argumentals d'alguns noms, sense pretendre fer-ne un estudi exhaustiu ni complet.

D'una banda, hem presentat els resultats obtinguts en relació amb els noms deverbals esdevenimentals o no estatius. N'hem vist els complements subjectius, els objectius i els complements que correspondrien als complements preposicionals del verb.

Pel que fa als primers, la documentació consultada ens ha permès concloure que, en general, es realitzen com a genitius subjectius i, en menor mesura, com a possessius i adjectius relacionals. En aquest sentit, el català antic funciona de manera molt semblant al català actual. Amb tot, presenta un contrast important respecte al que estableix Badia per al català contemporani, i és l'absència, en els noms analitzats, de complements subjectius introduïts per la locució per part de, que d'altra banda és força freqüent en català actual.

En relació amb els complements objectius i els preposicionals, hem observat que s'ajusten, en general, al que havíem previst, i és que sembla que, en català antic, aquests complements funcionen globalment com els complements objectius dels noms deverbals esdevenimentals del català actual.

A més, l'anàlisi dels noms deverbals no estatius ens ha permès comprovar una característica del català que ja apuntava Badia (1994, 2002) i és la tendència a evitar els sintagmes nominals amb molts complements argumentals (especialment si aquests complements presenten la mateixa forma). Amb tot, i contràriament al que succeeix en català actual, la combinació de genitius subjectius i objectius com a SP[de] no és estranya en català antic.

D'altra banda, hem observat els noms deverbals estatius. Seguint la proposta de Badia (2002), els hem dividit en tres grups, dels quals n'hem presentat dos: els noms que expressen estats intel·lectuals i els noms que expressen emocions.

Quant als noms que expressen estats intel·lectuals, hem vist que la majoria presenten complements subjectius i objectius —és a dir, complements que fan les funcions semàntiques d'experimentador i tema, respectivament— realitzats com a SP[de], és a dir, com a genitius. No s'ajusten, doncs, a les que Badia (2002) establia com a pròpies del català actual: no hem pogut localitzar ni complements objectius realitzats com a SP[sobre] ni complements subjectius introduïts per la locució per part de (cosa que sembla que confirma l'absència d'aquesta locució com a introductora de complements subjectius dels noms en català antic).

Pel que fa als complements argumentals dels noms psicològics, hem pogut observar que ja en català antic és possible distingir els tres grups de noms que estableix Badia, tot i que presenten certes diferències respecte al que diu aquest autor per als noms psicològics del català contemporani, sobretot en dos dels grups. Així, en català antic, hem constatat que els substantius del primer grup (amor, odi) tendeixen a rea-

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

litzar l'argument tema com a genitiu objectiu, cosa que contrasta amb el català actual, en què és freqüent que aquest argument es realitzi introduït per preposicions semànticament més explícites (a, vers, envers). I és que encara que en català antic també hem localitzat aquestes realitzacions, l'ús d'aquestes preposicions és quantitativament molt inferior a l'ús de genitius objectius. I, pel que fa als noms psicològics del tercer grup (interès, admiració), Badia (2002) establia que la major part de complements corresponents a l'argument tema d'aquests noms es realitzen, en català actual, com a SP[per]. En canvi, en català antic hi ha molta més varietat en l'ús de les preposicions (i, sovint, SP[per] es redueix a uns usos molt concrets).

En definitiva, podem establir que, en general, el funcionament del règim nominal del català antic s'acosta molt al del català actual, tot i que cal destacar algunes diferències significatives. Les podem resumir en tres ítems:

a) l'absència de la locució per part de com a introductora d'alguns complements subjectius;

b) l'ús més estès dels sintagmes preposicionals introduïts per de com a complements subjectius i objectius;

c) la menor presència de preposicions semànticament més marcades (encara que en trobem des dels primers documents).

Caldrà, però, aprofundir-hi més per poder fer-ne una sistematització completa.

Universitat Rovira i Virgili Elga CREMADES

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)

Referències bibliogràfiques

Badia, Toni, 1994. *Aspectes del sintagma nominal en català des de la perspectiva de la traducció automàtica*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Biblioteca Milà i Fontanals, 17).

Badia, Toni, 2002. «Els complements nominals», in: Solà / Lloret / Mascaró / Pérez Saldanya (dir.), vol. 2, 1591-1640.

Bonet, Sebastià / Joan Solà, 1986. *Sintaxi generativa catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana (Biblioteca universitària, 6).

Chomsky, Noam, 1970. «Remarks on Nominalization», in: Roderick A. Jacobs / Peter S. Rosenbaum (ed.), *Readings in English Transformational Grammar*, Waltham (Massachusetts), Ginn and Company, 184-221.

Fullana, Olga, 1994-1995. «Els noms psicològics en català: un estudi descriptiu», *Llengua i Literatura* 6 (1994-1995), 173-200.

Ginebra, Jordi. 2001. «Nota sobre els possessius», *Llengua Nacional* 35 (estiu del 2001), 21-22.

Ginebra, Jordi / Roser Llagostera, 2010. «Tendències en el règim sintàctic dels neologismes verbals: anàlisi contrastiva català-castellà», in: *Actes del Quinzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Lleida, 2009), vol. I. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 461-472.

Ginebra, Jordi / Anna Montserrat, 1999. *Diccionari d'ús dels verbs catalans*, Barcelona, Edicions 62.

Gràcia, Lluïsa, 1995. *Morfologia lèxica. L'herència de l'estructura argumental*, València, Publicacions de la Universitat de València (Biblioteca de lingüística catalana, 19).

Grimshaw, Jane, 1990. Argument structure. Cambridge (Massachusetts), The MIT Press (Linguistic Inquiry, 18).

Leonetti, Manuel / Vicky Escandell, 1991. «Complementos predicativos en sintagmas nominales», *Verba* 18 (1991), 431-450.

Martí i Girbau, Núria, 2002. «El SN: els noms», in: Solà / Lloret / Mascaró / Pérez Saldanya (dir.), vol. 2, 1281-1335.

Martínez, José Antonio, 1977-1978. «Entre tú y yo: ¿sujeto con preposición?», *Archivum* (Oviedo) 27-28 (1977-1978), 381-396.

Picallo, Carme, 1991. «Nominals and Nominalizations in Catalan», *Probus*, vol. 3, núm. 3 (gener 1991), 279-316.

Sancho Cremades / Pelegrí, 2002. «La preposició i el sintagma preposicional», in: Solà, Lloret, Mascaró i Pérez Saldanya (dir.), vol. 2, 1689-1796.

Solà, Joan, 1972. «Canvi i caiguda de les preposicions», in: *Estudis de sintaxi catalana* (vol. 1). Barcelona, Edicions 62 (Llibres a l'abast, 104), 11-43.

Solà, Joan, 1994. «Ús dels possessius», *dins Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, Barcelona, Empúries, 141-161.

Solà, Joan / Lloret, M. Rosa / Mascaró, Joan / Pérez Saldanya, Manuel (dir.), 2002. *Gramàtica del català contemporani* (3 vol.). Barcelona, Empúries.

Todolí, Júlia, 2006. «El pronom en i la funció de complement de nom», in: Pusch, Claus D. (ed.). *La gramàtica pronominal del català: variació – evolució – funció. / The Grammar of Catalan Pronouns: variation – evolution – function*. Aachen, Shaker Verlag (Biblioteca Catalana Germànica, 5).

BDD-V2136 © 2016 ATILF
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:05 UTC)